

Laatdienst: 7 februari 2010
Kapelkerk, Laat 80, Alkmaar
Voorganger: Wim Timmer
Serie: Barmhartigheid, een lastige deugd!
Thema: Ontferming
Tekst: Matteüs 20:1-16

*In een zee van vergezichten
herken ik mijzelf opnieuw
Jij laat mij weer dromen
Jouw antwoord bloeit op in mij
Ik laat het verleden achter me...*

*Een wereld van uitgestrekte handen
raken mij strelend aan
Volle gloed van verlangen
Jij wijst mij een andere weg
Ik loop niet meer alleen*

*Mijn gedachten teruggeroepen tot rust
de tijd kost geen moeite meer
Ik vind mijzelf in jouw blik
Jij ziet mij al van verre
Ik zing van liefde naar jou toe*

Wim Timmer
7-2-2010

Overweging

Heeft u het de laatste tijd in het gewone dagelijks leven nog over ontferming gehad? Is het woord misschien even bij u langs gekomen tijdens de actie voor Haïti de afgelopen weken? De kans is waarschijnlijk klein dat dit het geval is geweest. In de voorbereidingsgroep hebben we geconstateerd dat wij zelf het woord ontferming niet gebruiken. Waarom eigenlijk niet? Is het een te ouderwets woord? Is het te Christelijk beladen of staat het gewoonweg te ver bij ons vandaan? Raken wij onze geloofstaal kwijt in het vluchtige, moderne jargon van onze twittertijd?

In eerste instantie hebben wij onszelf de vraag gesteld wat het woord ontferming eigenlijk betekent, wat het voor je eigen gevoel uitdrukt. Ontferming is een uiting van gevoel van medeleven, je bekommert je om iemand waarvoor je je verantwoordelijk voelt. Ontferming betekent dat je voor iemand zorgt, zorgdraagt, je beschermt iemand, neemt hem even onder je hoede. Ook het beeld dat je over de ander waakt, nabij bent, bij iemand durft te zijn, kwam naar voren.

Wij kennen het begrip ontferming vaak het meest uit de liturgie. Als wij samen bidden dan is de bekende acclamatie: Heer, ontferm u over ons. Hiermee is gegeven dat je om ontferming kunt vragen en dat je van de ander ontferming kunt krijgen. De vraag roept het antwoord op. Ontferming is dus een relationeel begrip, het gaat telkens over die twee kanten. Iemand kan in zijn nood om hulp, aandacht, erkenning vragen en je kunt geraakt worden door die noodkreet. Zo geraakt, dat je in actie komt, dat je zorg, materieel of immaterieel, schenkt aan een ander.

De hele schrift door is het God die zich ontfermt. Hij is de ontfermer bij uitstek! Zo zoekt Hij ons als zijn partner. Ontfermen betekent een relatie aangaan. Dat begint met mededogen, medelijden, medeleven tonen aan de ander. Daarmee is die relatie niet ongelijk (hulpbehoevende/hulpverlener), maar gaat het om het principe dat je niet zonder elkaar kunt. Ontferming is niet vrijblijvend, er volgt wel een daad van ontferming uit voort, maar ontferming is onvoorwaardelijk. God hoeft er niets voor terug!

In de discussies naar aanleiding van de ramp in Haïti komt telkens weer de vraag terug of ons geld,

onze hulp, wel goed besteed wordt en kritischer nog: helpen wij de mensen in Haïti werkelijk, op de lange duur, met onze massale hulpstroom of maken we ze nog meer afhankelijk van het westen. Die discussie is terecht en moet gevoerd worden. Als iemand honger heeft moet je hem geen vis geven, maar een hengel. Terecht moeten we kritisch zijn, maar het appel van mensen in nood moet in eerste instantie wel onvoorwaardelijk beantwoord worden.

Van Jezus wordt ook vaak gezegd dat hij zich ontfermt, meestal in de wonderverhalen. Hier staat eigenlijk een ander werkwoord in de evangeliën dat gelukkig soms nog vertaald wordt met: En Jezus werd geraakt, hij werd door mededogen bewogen". De opbouw van bijna alle wonderverhalen is dan ook dezelfde: 1. geraakt worden door het leed van de ander, 2. in actie komen, 3. de ander nabij komen/aanraken en dan 4. de genezing/heling. De ander wordt gekend in zijn pijn/gemis en krijgt een nieuwe kans. Dat geraakt worden tot in het diepst van je ziel, dat ervaren wij zelf vaak ook, misschien is ontferming wel het begin van wonderen of is het een wonder dat ook wij ons kunnen ontfermen, op zijn minst mogen wij ons daarover verwonderen.

Even terug naar de lezing uit Mattheus: "De laatsten zullen de eersten zijn en de eersten de laatsten". Meestal wordt deze parabel uitgelegd als: je mag niet haantje de voorste zijn! Je mag niet voordringen, je moet op je beurt wachten, anders moet je weer achteraan aansluiten. Je kent dat wel, zo in de trant van: degenen die vragen worden overgeslagen.

Maar gaat de gelijkenis van Jezus wel over deze morele waarde of 'lastige deugd' zo u wilt. Gaat het in het Koninkrijk van de Hemel, het werken in de wijngaard van de Heer, niet veel meer over de kans om goed te doen, om 'ontferming te leren'. God blijkt iedereen daartoe op te roepen: "Kom werken in mijn wijngaard". Hij blijft roepen, telkens weer, want de mens zelf is drager van die droom van God. Zo gaat het verhaal van de schrift door. Van generatie op generatie worden wij geroepen om de droom werkelijkheid te doen worden, om elkaar ontferming te betonen. Het geheim van deze parabel is natuurlijk dat God ons allemaal nodig heeft. Het gaat niet om de laatkomers als mensen af te schilderen die de hele dag nog niets nuttigs hebben gedaan. Het accent ligt niet zozeer op dat ene loon dat iedereen, ongeacht zijn bijdrage, krijgt, maar meer op die vreemdsoortige Heer, die altijd weer nieuwe mensen nodig heeft.

In mijn werk in de gevangenis leg ik deze tekst ook altijd zo uit, dat je kunt los komen van je verleden. Het gaat er om te kiezen voor die weg van ontferming. Denk niet: ik heb al zoveel fout gedaan en kansen gemist, het heeft toch geen zin om te veranderen. Het is nooit te laat, voor God zullen de laatsten de eersten zijn. Nieuw begin is altijd mogelijk als je maar een relatie met anderen of met God durft aan te gaan, als je leert van ontferming.

Wat bidden wij eigenlijk als we zeggen: Heer ontferm u over ons (Kyrie Eleison, Miserere Nobis)? Wat verwacht je van God, van anderen, van jezelf als je deze woorden zegt, zingt, hoopt? In feite vraag je om erkenning voor hoe het met je gaat, hoe je de wereld om je heen ervaart. In dat gevoel wil je gekend worden. Om ontferming vragen is durven aanvaarden dat je een ander nodig hebt. Die ervaring is volgens mij de kern van wat geloven is, in ieder geval het begin ervan.

In de praatprogramma's van de christelijke zendgemachtigden op de televisie wordt, al naargelang de eigen kleur, de vraag gesteld of mensen wel of niet geloven: "Heeft u iets met Jezus, gelooft u in de schepping of gelooft u in leven na de dood?" De vraag wordt zelden gesteld of u wel eens bid en al helemaal niet of je kunt zeggen: ontferm u over mij, kom mij te hulp. Heer, haast U mij te helpen. Keer u om naar ons toe, keer ons toe naar elkaar.

Wat ontferming precies betekent is moeilijk in woorden te vatten. Misschien hebben we er eerder beelden voor nodig, zoals het plaatje op de voorkant van de liturgie dat het beeld, het gevoel van ontferming, in een geopende omarming laat zien. Of in de bewegingen, zoals Fredy het aan het begin van de dienst toonde. Om ontferming te ontsluiten heb je woorden van dichters nodig, woorden die je kunt zingen. Ontferming is het ware gezicht van de ander tot leven brengen, ontferming is elkaar mooi maken. Het is binnenkort weer Carnaval, dan kunnen we elkaar daarna ontmaskeren. Ontferming is dat je door de ander gevonden wordt. Misschien laat God zich door zijn ontferming wel door ons vinden...

Amen.